

دانشجو: سیده الهه هادیان موضوع پروژه: آسیب های اجتماعی جامعه امروز

فهرست

- 3..... مقدمه:
- 3..... تعریف آسیب شناسی:
- 3..... اصطلاح آسیب شناسی.
- 4..... آسیبهای اجتماعی :
- 4..... آسیبهای فرهنگی :

- 5.....انواع آسیب های فناوری اطلاعات در خانواده
- 7.....اهمیت آسیب شناسی
- 13.....نتیجه گیری :

چکیده

خانواده به عنوان اولین کانونی که فرد در آن قرار می‌گیرد دارای اهمیت شایان توجهی است. اولین تأثیرات محیطی که فرد دریافت می‌کند از محیط خانواده است و حتی تأثیرپذیری فرد از سایر محیطها می‌تواند نشأت گرفته از همین محیط خانواده باشد. خانواده پایه گذار بخش مهمی از سرنوشت انسان است و در تعیین سبک و خط مشی زندگی آینده، اخلاق، سلامت و عملکرد فرد در آینده نقش بزرگی بر عهده دارد. عواملی چون شخصیت والدین، سلامت روانی و جسمانی آنها، شیوه‌های تربیتی اعمال شده در داخل خانواده، شغل و تحصیلات والدین، به وضعیت اقتصادی و فرهنگی خانواده، محل سکونت خانواده، حجم و جمعیت خانواده، روابط اجتماعی خانواده و بی‌نهایت متغیر دیگر در خانواده وجود دارند. شخصیت فرزندان، سلامت روانی و جسمانی او، آینده شغلی، تحصیلی، اقتصادی، سازگاری اجتماعی و فرهنگی، تشکیل خانواده او و غیره را تحت تأثیر قرار می‌دهند. خانواده به عنوان کوچک ترین نهاد اجتماعی، آسیب پذیرترین گروه در برابر آسیب های اجتماعی است به طوری که اکثر مشکلات و آسیب ها ابتدا در خانواده ها بروز پیدا می کند و در صورت عدم پیشگیری و برخورد نا صحیح با آنها، به درون جامعه نیز رسوخ می کند و در این شرایط دشوار دیگر نمی توان به راحتی مشکلات و آسیب ها را کنترل کرد. با توجه به شرایط امروز جامعه، افزایش مشکلات، آسیب ها و ناهنجاری ها و تغییرات زندگی نسبت به گذشته و... بنابراین چنانچه نتوانیم پایه های خانواده را محکم و استوار بنا کنیم در این صورت شاهد بروز آسیب ها و ناهنجاری ها در خانواده ها خواهیم بود.

مقدمه:

آسیب اجتماعی به هر نوع عمل فردی یا جمعی اطلاق می شود که در چارچوب اصول اخلاقی و قواعد عام عمل جمعی رسمی و غیررسمی جامعه محل فعالیت کنشگران قرار نمی گیرد و در نتیجه با منع قانونی یا قبح اخلاقی و اجتماعی روبه رو می گردد. به همین دلیل، کجروان سعی دارند کجروپهای خود را از دید ناظران قانون، اخلاق عمومی و نظم اجتماعی پنهان کنند زیرا در غیر این صورت با پیگرد قانونی، تکفیر اخلاقی و طرد اجتماعی مواجه می شوند (صدیق سروستانی، رحمت الله). آسیبهای اجتماعی پدیده هایی واقعی، متغیر، قانونمند و قابل کنترل و پیش گیری اند. کنترل پذیری آسیبهای اجتماعی شناخت علمی آنها را در هر جامعه ای برای پاسخ به پرسشهای نظری و عملی و کاربردی از ایده ها و یافته های علمی تولید شده در برنامه ریزی های کوتاه و بلند مدت برای مقابله صحیح با آسیبهای اجتماعی، درمان یا پیشگیری از گسترش و پیدایش آنها را ضروری و پر اهمیت می سازد.

"آسیب اجتماعی" از جمله واژه هایی است که بسیاری، آن را در مفهومی مترادف با "کجروی" به کار برده اند؛ تعبیر "آسیب شناسی اجتماعی" هم بر همین اساس، به عنوانی رایج برای مطالعه علمی و اجتماعی این پدیده بدل شده است. اما به نظر برخی محققان انتخاب این واژه برای کجروی، ریشه در "مشابه انگاری" جامعه با جسم انسان دارد و "ناهمسازیهای" موجود در جامعه را، در تعبیری مشابه با ناهمسازی در کارکردهای اعضای بدن، آسیب نام نهاده است. این ایده همچنین سبب شده است تا به تبع علوم زیستی که در میان آنها "آسیب شناسی (پاتولوژی)" $F102^1$ و طیفه ریشه یابی بیماریهای تنی را بر عهده دارد، در قلمرو جامعه شناسی نیز نام "آسیب شناسی اجتماعی" بر حوزه مطالعه بی نظمی ها و نابسامانی های اجتماعی نهاده شود. (صدیق سروستانی، رحمت الله)

تعریف آسیب شناسی:

اصطلاح آسیب شناسی

از فرهنگ واژه گان انگلیسی، مفهوم زیر را می توان برای اصطلاح آسیب شناسی استخراج نمود:

آسیب شناسی، موقعیتی نابهنجار و یا حالتی زیست شناختی را گویند که در آن يك ارگانیزم از عملکرد صحیح و مناسب منع شده است. کاربرد این مفهوم در روان شناسی بالینی و روان درمانی توسعه یافته است به گونه ای که شامل اختلالاتی می گردد که برای آن ها عناصر و عوامل زیست شناختی مشخص می توان یافت. اصطلاح آسیب شناسی روانی بر همین منوال است. (رهنمائی، سید احمد)

آسیب شناسی عبارت است از "مطالعه و شناخت ریشه بی نظمی ها در ارگانیزم" - در پزشکی به فرآیند و علت یابی بیماری ها، آسیب شناسی گویند. در مشابهت کالبد انسانی با کالبد جامعه (نظریه اندام وارگی) می توان آسیب شناسی اجتماعی را "مطالعه و ریشه یابی بی نظمیهای اجتماعی" تعریف کرد. انواع آسیبهای پیش روی خانواده ها عبارتند از:

1. آسیبهای اجتماعی

2. آسیبهای فرهنگی

3. آسیبهای تربیتی

آسیب‌های اجتماعی :

آسیب‌های اجتماعی پدیده‌هایی متنوع، نسبی و متغیرند. پرخاشگری و جنایت، خودکشی، اعتیاد و قاچاق مواد مخدر، روسپیگری، جرایم مالی، اقتصادی و سرقت نمونه‌هایی از آسیب‌های اجتماعی جامعه امروزی ایران اند که کم و کیف آنها بر حسب زمان و مکان (یعنی، حال نسبت به گذشته و در شهرها نسبت به روستاها) تغییر می‌کنند. بنابراین، آنچه امروز در یک جامعه خاص آسیب یا کجروی تلقی می‌شود ممکن است فردا در همین جامعه یا همین امروز ولی در جامعه‌ای دیگر آسیب یا کجروی شناخته نشود (رهنمائی، سید احمد). آسیب‌شناسی اجتماعی مطالعه آسیب‌های وارد شده به جامعه و گروه‌های انسانی است. آسیب‌شناسی اجتماعی شاخه‌ای در روانشناسی اجتماعی و علم مطالعه و بررسی ریشه‌های بی‌نظمی اجتماعی، درد و نابسامانی‌های آن و شیوه‌های پیشگیری و درمان آن است. در واقع آسیب‌شناسی اجتماعی، مطالعه ناهنجاریها و آسیب‌های اجتماعی نظیر بیکاری، اعتیاد، فقر، خودکشی، طلاق، ولگردی، گدایی و غیره همراه با علل، آثار و عوارض، شیوه‌های پیشگیری و درمان آنها به انضمام مطالعه شرایط بیمارگونه و نابسامان اجتماعی است. (کریمی، یوسف)

آسیب‌های فرهنگی :

فرهنگ چیست؟

کلمه فرهنگ هر چند تا حدودی مفهوم روشنی را در اذهان تداعی می‌کند، اما ریشه‌یابی لغوی این واژه و تفسیر آن می‌تواند نقش ویژه‌ای را در تبیین عناصر، مبانی، زمینه‌ها و محتویات یک فرهنگ ایفا کند. در تعریف مفهوم فرهنگ، سلسله مفاهیم ذیل را می‌توان بر شمرد:

1. ادب و تربیت

2. دانش و معرفت

3. مجموعه آداب و رسوم

4. مجموعه علوم و معارف و هنرهای یک قوم یا یک ملت

5. کتاب ترجمه و تفسیر واژه گان و یا اصطلاحات

6. کاریز آب؛ دهن فرهنگ جایی از کاریز را گویند که آب بر روی زمین می‌آید.

در این راستا، مجموعه آداب، دانش و معارفی که در تأمین حیات جامعه نقش اساسی ایفاء می‌کند، فرهنگ نامیده می‌شود. بنابراین، فرهنگ منبع زایش، رویش، مهد تربیت و پرورش است (رهنمائی، سید احمد).

آسیب‌شناسی فرهنگی طبعاً به بررسی آفات و آسیب‌هایی می‌پردازد که رنگ و لعاب فرهنگی دارند و عناصر شکل‌دهنده و سازنده عادات، رفتارها و کنش‌های رایج افراد یک جامعه را تحت تأثیر خود قرار داده‌اند. آسیب‌هایی این چنین، صرف نظر از میزان تخریب و خسارتی که بر مسائل روبنایی فرهنگ یک ملت یا جامعه وارد می‌سازند، آن چنان در متن فرهنگ اصیل آن ملت یا جامعه رسوخ می‌کنند که از درون هسته مقاومت افراد را در برابر مفاسد و آسیب‌های فرهنگی تضعیف و آسیب‌پذیر می‌گردانند. این قبیل کنش‌ها رفته رفته نهادینه شده، حکم آداب و سنن حاکم بر جامعه را پیدا می‌کند و در نتیجه، به استحاله فرهنگی و سرانجام به شکل‌گیری فرهنگی از نوع جدید می‌انجامد که با فرهنگ اولیه و اصیل تفاوت بارز دارد. (رهنمائی، سید احمد). یکی از مهمترین آسیب‌های فرهنگی در جوامع امروز در حوزه مباحث

مربوط به شهر الکترونیک و اینترنت و فناوری نوین اطلاعات می باشد. در عصر مجازی بیشتر امور زندگی انسان به صورت مجازی صورت می گیرد. دفتر کار مجازی، تجارت مجازی، تفریحات مجازی، سفرهای مجازی و موارد مشابه آن نمونه هایی اند که در فضای سه بعدی شرایطی مناسب را برای خانواده در عصر اشاره شده فراهم می کنند. (آشنا، 1380، ص 235)

انواع آسیب های فناوری اطلاعات در خانواده ابعاد آسیب های فناوری اطلاعات در خانواده

الف (آسیب اخلاقی :

حدود 1/5 درصد از مجموع اطلاعات موجود در سایت های اینترنتی، غیر اخلاقی، بیش از 90 درصد از آنها تجاری و مابقی آن با سایر امور علمی، فرهنگی، ورزشی و سایر موضوعات مرتبط است. این در حالی است که 11 درصد افراد روی زمین با رفتارهای جنسی ناسالم مواجه اند که اصولاً ربطی به اینترنت ندارد. بنابراین آسیب های ناشی از اینترنت، در مقایسه با شرایط عادی فساد اخلاقی در جامعه چندین برابر کمتر است. اما آن چه می تواند در اینترنت خطرناک تر تلقی گردد، ارتباطی است که از طریق اتاق های گفت و گو بین افراد مختلف برقرار می شود و در برخی موارد صدمات زیاد به وجود می آورد. از سوی دیگر، از جمله چالش های اساسی گسترش فناوری ارتباطات در جهان مخصوصاً کشورهای در حال توسعه، آسیب های فرهنگی و اجتماعی است. قرار گرفتن در معرض فرهنگ های گوناگون، آزادی های زیاد در یک دوره زمانی نسبتاً کوتاه و امکان دسترسی به اطلاعات غیر اخلاقی گوناگون از طریق اینترنت، برخی از نمونه های این خطرها می باشند. در کشورهای در حال توسعه، از جمله کشورما، بنا بر شرایط فرهنگی و اجتماعی، احتمال آسیب پذیری زیادی در اثر تعامل گسترده با دیگر فرهنگ ها وجود دارد. به رغم پیشرفت های حاصل شده در سازوکارهای امنیتی و کنترلی در اینترنت، قابلیت های کنترلی در این گونه موارد کم تر مؤثر واقع می شوند. بنابراین توجه به شرایط فرهنگی و اجتماعی کشورها یا مناطق جغرافیایی خاص، قبل از ایجاد شهر الکترونیک، آماده کردن خانواده ها از بعد فرهنگی، اجتماعی و اخلاقی ضروری است (جلالی، 1382).

ب (آسیب های پزشکی :

1. بازی های کامپیوتری به سبب داشتن صفحات گرافیکی، تنوع رنگ و سرعت زیاد تعویض صفحات، تأثیرات منفی بر روی مغز و اعصاب کودکان و حتی بزرگترها می گذارد و از این راه برخی اختلالات را موجب می شوند.

2. استفاده زیاد از کامپیوتر آثار منفی بر بینایی افراد به جای می گذارد و موجب سوزش چشم ها می شود.

3. تأثیرات منفی کامپیوتر بر بدن افراد عبارتند از: دردهای شدید کمر، دست، گردن و سر که به صورت آرتروز ظاهر می شود و گاهی موجب ایجاد کیست مفصلی در مچ دست می شود. افتادن سرشانه ها و خارج شدن ستون فقرات از حالت طبیعی مشکلات دیگر مرتبط با آسیب های پزشکی کامپیوتر است. که به دلیل نشستن به مدت طولانی در پشت کامپیوتر و تایپ و کار زیاد با آن به وجود می آید. (جلالی، 1382)

ج (آسیب فرهنگی - اجتماعی :

از بعد فرهنگی و اجتماعی موارد زیر را می توان به عنوان اساسی ترین و مهم ترین پیامدهای ناشی از توسعه فناوری اطلاعات قلمداد کرد :

1. منزوی کردن بسیاری از کودکان: کودکانی که از بدو زندگی و در دوران کودکی به دلیل کمبود فضاهای تفریحی و آموزشی در منزل با بازی های کامپیوتری مشغول می شوند به مرور نوعی انزواطلبی را پیش

می‌گیرند که در نهایت باعث منزوی شدن آنان از اجتماع می‌شود. حال آن که کودکان در دوران رشد می‌بایست با هموعان و کودکان همسن خود بازی‌های دسته جمعی انجام دهند تا ارتباطات اجتماعی را فرا گیرند.

2. قهرمانانی که در بازی‌های رایانه‌ای ظاهر می‌شوند با تصاویر و صحنه‌های خشونت آمیز همراه اند که تأثیرات منفی فرهنگی - اجتماعی را به دنبال دارد (جلالی ، 1382)

3. آسیب‌های تربیتی

خانواده‌ها به چند دسته تقسیم می‌شوند: از جمله خانواده‌هایی که به خاطر سطح علمی خوب مدارس اسلامی فرزندان‌شان را در این مدارس ثبت نام می‌نمایند بدون اینکه خود اعتقادی به تربیت دینی داشته باشند - دسته دیگر خانواده‌هایی که محیط آنها بر اساس تربیت دینی شکل نگرفته ولی مایل هستند فرزندشان تربیت دینی داشته باشد که در هر دو مورد این مسئله باعث ایجاد دوگانگی در تربیت فرزند می‌شود. مشکل بزرگتر هم زمانی اتفاق می‌افتد که این تأثیر نامطلوب در گروه دوستان از دانش آموزی به دیگر دانش آموزان انتقال پیدا می‌کند.

اختلاف فرهنگی بین نسل ها : فاصله بین نسلها و نبودن صمیمیت در خانه . در این خصوص 5 راهکار وجود دارد که عبارتند از دعوت کردن به راه خیر نه فقط به زبان بلکه به عمل، برخورد منطقی به خطاهای فرزندان، نظرخواهی از فرزندان در امور خانواده، رعایت عدالت بین فرزندان، ایجاد جهان بینی مشترک بین افراد در این میان، نقش مدرسه نیز با برگزاری جلسات آموزش اولیا و کارگاههای آموزشی حائز اهمیت است. (رئیس دانا، مجید). از موارد دیگر آسیبهای تربیتی فاصله نسلی مذهبی دانش آموزان و مادران و عوامل مرتبط با آن می باشد که از نظر جامعه شناسی پدیده ای که عامل اختلاف و تعارض بین والدین و فرزندان می باشد فاصله نسلی نام دارد . هر چه شکاف و یا فاصله نسلی عمیق تر و وسیع تر باشد ، امکان فهم و درک هر نسل از نسل دیگر مشکل تر می شود و بیگانگی آنها نسبت به هم بیشتر می شود . نکته های تربیتی فراموش شده در فرهنگ اصیل ما که عبارتند از : خودپروری از طریق دیگر پروری ، نکات ریز در ساختار شخصیت، رازهای کامیابی فرزندان، ترغیب در کنار تبلیغ، تعلیم و تربیت حیات مدار، نظر (نگاه) انسانی - نظر (نگاه) رحمانی، تعلیم و تربیت سئوال مدار به جای تعلیم و تربیت پاسخ مدار، پرهیز از روش نازپروری، تربیت طبیعی، تربیت از راه دل، توجه به دانش آموز آسیب زا، اثر قصه خوانی و افسانه گویی در تربیت. (جهانگرد، یدالله)

اهمیت آسیب شناسی

آنچه روشن است اینکه بحث آسیب شناسی عمدتاً با مسائل و مشکلات سر و کار دارد. پژوهشها و تحقیقات متعدد برای شناخت انواع این آسیبها و علل بروز آنها صورت می دهد و نظریاتی را برای حل آن مسائل پیشنهاد می کند. بر این اساس زمینه هایی چون فرهنگ و هنارهای يك جامعه ، ویژگیهای اقتصادی و سیاسی و جغرافیایی يك جامعه نیز در حوزه مطالعات آسیب شناسی قرار می گیرد. چرا که بررسی انواع آسیبها اجتماعی، فرهنگی و تربیتی بدون در نظر گرفتن شرایط زمینه ای يك جامعه میسر نخواهد بود. هر جامعه ای متناسب با شرایط خود، فرهنگ، رشد و انحطاط خود با انواعی از انحرافات و مشکلات روبروست که تأثیرات مخربی روی فرآیند ترقی آن جامعه دارد. شناخت چنین عواملی می تواند مسیر حرکت جامعه را بسوی ترقی و تعامل هموار سازد. بطوری که علاوه بر درک عمل آنها و جلوگیری از تداوم آن عمل با ارائه راه حل هایی به سلامت جامعه کمک نماید. به عنوان مثال مسأله اعتیاد را در نظر بگیریم. این مسأله هم به عنوان يك مشکل فردی و هم يك معضل اجتماعی مطرح است. روشن است در سطح اجتماعی منجر به از بین رفتن نیروها و انرژی بارآور جامعه می شود. شناسایی علل اساسی و کنترل آنها می تواند بسیاری از نیروهای از دست رفته جامعه را تجدید نموده ، در مسیر کار سالم جامعه هدایت کند. (فرجاد، محمد حسین)

آنچه مسلم است در حال حاضر نموده های عینی از آسیب ها و بزهکاری ها در جامعه وجود داشته و در حال افزایش است به طوری که کاهش سطح فرهنگ عمومی دست کم در میان جنبش هایی از جامعه وجود دارد. با نگاهی دقیق به مقوله ناهنجاری ها، و آسیب های اجتماعی بهتر می توان دریافت که ریشه اصلی و خواستگاه واقعی این هنجارها را بایستی در قلمرو نارسایی های فرهنگی و مشخصاً در فرهنگ عمومی جست و جو کرد. مراکز تأثیر گذار در این جنبش حتی از تقسیم بندی های رسمی هم فراتر می رود از جمله این مراکز و سازمان ها می توان به آموزش و پرورش، حوزه و دانشگاه و صدا و سیما اشاره کرد. انکار نمی توان کرد که از میان آنچه در برابر چشمان مخاطبین قرار می گیرد بدآموزی ها زودتر از آموزش های مثبت در زوایای ذهن و روح اثر می گذارد. در واقع باید فرهنگ اولویت نخست در کشور اعلام شود و برای پالایش فرهنگ عمومی جامعه از آنچه ضد فرهنگ است لحظه

ای هم درنگ کردیم نکنیم و برای تحقق آن بایستی ابزارها، برنامه ها و زمینه های روشنی در اختیار داشته باشیم قطعاً در این مجریان طرح بایستی خودشان جز و افراد سالم، صالح متعهد کاردان و متعادل باشند چرا که در غیر این صورت سپردن کار به آنها به مبنای نقص غرض است.

عواملی که باعث ایجاد آسیب های اجتماعی در جامعه می شوند:

1- خودکشی:

خودکشی به معنای نابود کردن و از بین بردن خود پدیده ای است که سالیان دراز از روابط عشیره ای و سنتی تا روابط پیچیده شهرهای امروزی گریبان بشر را گرفته و در فراز و نشیب تحولات اجتماعی قلب و روح خانواده ها و اجتماع را آزرده است زندگی شهری، انبوه جمعیت، عدم تجانس افراد با هم، کاهش محبت خانوادگی و رها شدن فرد به سرنوشت خود، محرومیت در عشق و فقر مادی دهها عامل دیگر آن چنان نارحتی هایی برای افراد فراهم آورده که فرد تنها راه نجات خود را در نابودی خویش جست و جو می کند در فرار راه رشد و توسعه اقتصادی - اجتماعی، هر چه سرپیچیدگی روابط و مناسبات اجتماعی افزوده می شود فاصله طبقاتی هم بیشتر می گردد و سرخوردگی ها فزونی می یابد و در نهایت به افزایش تعداد خودکشی منجر می شود. از هم گسیختگی پیوندهای سنتی و هم بستگی های اجتماعی و نیز بیگانه شدن با ارزشها و هنجارهای جامعه خودی، موجب فزونی نرخ خودکشی در جامعه ها به ویژه در جامعه های صنعتی گردیده است.

تعریف خودکشی :

دست یافتن به تعریفی جامع و مانع برای خودکشی کار ساده ای نیست ملاک کار اکثر کسانی که از خودکشی تعریف کرده اند براساس تعریف دورکیم بوده است دورکیم در سال ۱۸۹۷ تعریف زیر را ادامه خودکشی به هر حالتی از مرگ اطلاق می شود که نتیجه مستقیم یا غیر مستقیم عملی باشد که شخص قربانی آن را انجام داده و از نتیجه عملش آگاه بوده است. در وجود ما خودکشی می تواند به عنوان تهاجم سوق داده شده به طرف درون بحث گردد اثر این عمل تهاجمی به طرف خود مشخص ناشی از یک تصور ذهنی و متغیرهای فرهنگی، روانی، اجتماعی است که فرد را تحت فشار قرار می دهد اصطلاح خودکشی به طور مکرر برای توصیف خیال پردازی تهدید، ژست خودکشی، و یا عمل تکمیل شده خودکشی به کار می رود.

علل و انگیزه های خودکشی :

به دست آوردن اطلاعات درباره انگیزه های خودکشی غالباً مشکل است زیرا مهم ترین عامل دستیابی به اطلاعات یعنی شخص قربانی در اختیار نیست تا بتوان او را مسئول کرد و از این طریق به انگیزه های اقدام او پی برد. بی تردید باید گفت عوامل بسیاری دست اندرکارند که به عنوان مثال عواملی چون جنس، ازدیاد سن، بیوگی، مجرد یا مطلقه بودن، نداشتن فرزند، تمرکز جمعیت، اقامت در شهرهای بزرگ، بالا بودن هزینه های زندگی، بحران های اقتصادی، اعتیاد، سابقه اختلافات در دوران کودکی، اختلال روانی و بیماری های جسمانی را می توان نام برد.

خودکشی در میان ملل مختلف جهان :

طرز تلقی خودکشی وابستگی نزدیکی با ایدئولوژی مرگ دارد. این مسئله اختلافاتی را که بین واکنش های مختلف در برابر پدیده خودکشی وجود دارد توجیه می کند. در غالب فرهنگ ها و در بین اقوام مختلف در طول تاریخ طرز تلقی خودکشی وجوه مشترکی با مسئله قتل نقش داشته و هر دوی این اعمال معمولاً ممنوع بوده است. اما در برخی از جامعه ها قتل نفس در دفاع از خود به خصوص در جنگ ها و خودکشی تحت شرایطی، مجاز شناخته شده است. خودکشی در جوامع ابتدایی یک نوع عمل شیطانی به حساب می آمد زیرا مردمان این جامعه ها وحشت داشتند تماس جسمانی با جسد یا محیط خودکشی اثرات مصیبت باری به وجود آورند.

خودکشی در جوامع صنعتی :

یکی از کارهای اساسی تمدن آن بوده است که در انسان صرفه جویی را به جای آزمندی، استدلال را به جای تعدی و غضب حق، مراجعه به محکمه را به جای کشش و اندیشه حل مسئله را به جای خودکشی برگزید پدیده خودکشی که یکی از عوامل مهم دنیای صنعتی عصر حاضر شناخته شده بیشتر معلول نابسامانی ها و اختلال های روانی و نابرابری های اجتماعی است دورکیم از نابسامانی به مفهوم فقدان و از هم پاشیدگی هنجارها، سخن می گوید و این مفهومی است که در بررسی خودکشی نقش مهمی بازی می کند. هم چنین او پدیده های دیگری مانند بحران های اقتصادی، تعیین نارسایی کارگران با شرایط کار و خشونت و دعاوی افراد در برابر اجتماع را نیز در این امر مؤثر می داند به همین دلیل خودکشی به عنوان یکی از ده عامل عمده مرگ در جهان صنعتی شناخته شده است. براساس گزارش سازمان بهداشت جهانی، در سال ۱۹۶۷ سالانه حدود ۲۰۰ هزار نفر در آمریکا احترام به خودکشی کرده اند که ۲۵ هزار نفر از آنان موفق به خودکشی شده اند.

خودکشی در ایران :

تاکنون مطالعه دقیقی درباره خودکشی در کشور انجام نگرفته است زیرا آمار پزشکی قانون و دیگر مراجع گویا نیست علاوه بر آن تعداد زیادی از خانواده های ایرانی خودکشی افراد خانواده را کنمان می کنند و آن را ننگ می شمارند. در مقایسه با کشورهای صنعتی، میزان خودکشی در ایران کمتر بوده هر چند در دو دهه اخیر روندی رو به افزایش داشته است مهم ترین عاملی که قضاوت دقیق را در این مورد غیرممکن می سازد نبود آمارهایی از نقاط مختلف کشور است.

براساس مجموع تحقیقاتی که انجام شده علل و انگیزه های خودکشی در ایران را می توان چنین برشمرد :

- ۱ - اختلافات زناشویی و نامناسب بودن شرایط زندگی خانوادگی؛
 - ۲ - ناراحتی های روانی، شکست در عشق و اختلافات روانی و شخصیتی؛
 - ۳ - فقر، بیکاری، اعتیاد و شرایط نامساعد اقتصادی؛
 - ۴- شرایط خاص زندگی شهری به ویژه شهرهای بزرگ و صنعتی؛
 - ۵ - از هم پاشیدگی و جدایی گروه های اجتماعی؛
- نحوه خودکشی تا حدود زیادی به فرهنگ و شرایط اقلیمی و بافت اجتماعی منطقه زیستی داد.

۲- طلاق

طلاق شیوه نهادینه شده اختیاری پایان یک پیوند است اولین نقش و هنجارهای اخلاقی یک جامعه تنظیم روابط زن و مرد بر پایه اصولی و منطقی است زیباترین و انسانی ترین شکل این تنظیم همان ازدواج است که با یک زیربنای بیولوژیکی و زیستی شکل گرفته و خانواده را به وجود می آورد برعکس این پیوند انسانی که ازدواج می نامیم طلاق عامل از هم گسیختگی ساختار بنیادی ترین بخش جامعه یعنی خانواده است طلاق پدیده ای است قراردادی که به زوج امکان می دهد تا تحت شرایطی پیوند زناشویی خود را گسسته و از یک دیگر جدا شوند. پژوهشگران و محققان طلاق را یکی از آسیب های اجتماعی محسوب نموده و بالا رفتن میزان آن را نشانه بارز اختلال در وصول اخلاقی و به هم خوردن آرامش خانوادگی و در مجموعه دگرگونی در هنجارهای اجتماعی محسوب می دارند.

انتخاب همسر براساس معیارهای ظاهری و صوری توقعات بیش از حد توان، دخالتهای ناروای اطرافیان، تضاد تربیت و فرهنگ طرفین، اختلاف سطح تحصیلات، اختلاف سلیقه و عقیده زوجین بر سر اصول کمی زندگی و بعضاً کوچکترین موضوع جاری، چشم و هم چشمی مادی، تحریکات برخاسته از حسادتهای بعضی از اطرافیان، در کنار دلایل دیگر همچون هوسران بودن ذاتی مرد زن، اعتیاد، عدم امیدواری به آینده به خاطر بیکاری یا پایین بودن درآمد، به اضافه دلایل شخصی دیگر همه و همه نهایتاً منجر به حادثه شومی به نام طلاق می گردند.

اگر همسران جوان می دانستند که با سرکوفتها و تحریکات غیرمستقیم چه سرنوشتی برای همسرانشان رقم می زنند قطعاً راضی نمی شوند که جفتشان به سرنوشت زندان یا حتی اعدام برسند. عدم عنایت به اصول و ارزشها در بدو تشکیل زندگی و انتخاب صرفاً از روی ظاهر و بعضاً هوس زیربنای اصلی اکثریت قابل توجهی از طلاق هاست. با توجه به مشکلات اقتصادی یک زن بعد از طلاق به ویژه اگر مسئولیت بچه ها نیز به وی واگذار گردد وی نقش اقتصادی در اجتماعی می گردد و از این رهگذر به امرار معاش می پردازد و این امر در مورد زن های بلاتکلیف و یا کسانی که همسران آنها به دلیل زندان یا مرگ حاضر نیستند بیشتر صادق است.

طبق آمار رسمی ۵/۸ - ۱۰ درصد از خانواده های ایرانی دارای سرپرست زن هستند در چنین خانواده هایی مخصوصاً اگر با مشکلات اقتصادی مواجه گردند با احساس مسئولیت تلاش در کمک به خانواده خواهد نمود. تا این جا مشکلات در مرحله طلاق است در صورتی که ازدواج مجدد صورت بگیرد مشکلات دیگری نیز به معضلات قبلی لغزنده خواهد شد. ناسازگاری اخلاقی فرزند با پدر یا مادر جدید، تعارض های عاطفی زمینه ساز مشکلات بعدی می شوند بعضاً پسر یا دختر علاقه و گرایش به دیدن عضو جدید خانواده نداشته و در مقابل او شروع به ناسازگاری و پرخاشگری می نمایند. بر اثر یک فرهنگ و سنت غلط این مسئله بیشتر در مورد مادر جدید (نامادری) صادق است رفتارهای خشونت آمیز بعضی از نامادری ها با فرزندان و انعکاسهای وسیع آنها در جرایم به قصد و افسانه های مانده از قدیم در مورد ظلم و تعدی نامادری جان تازه

می بخشد و حتی در بسیاری از موارد فرزند خوانده را به یک پیش داوری دعوت می کند این موضوع در مورد ناپدری ها کمتر اتفاق می افتد نه این که مشکلات به وجود نیاید بلکه درصد بسیار ناچیزی از حوادث به این موضوع اختصاص می یابد. و کشمکش های نفعی و بعضاً

فیزیکی، تشنجات عصبی، و بحث پیرامون ماندن طفل نزد پدر یا مادر اولین ضربات روحی طلاق بر فرزندان هستند.

عوامل زیر به عنوان عوامل افزایش دهنده احتمال وقوع طلاق می باشند :

- ۱ - عدم تفاهم زن و شوهر نسبت به ایفای وظایف و نقش های خود؛
- ۲ - ازدواج در سنین پایین به ویژه در مناطق شهری؛
- ۳ - کوتاه بودن مدت آشنایی قبل از پیوند؛
- ۴ - زندگی در خانواده هایی که والدین آنها زندگی موفق نداشته اند؛
- ۵ - عدم تأیید ازدواج توسط خانواده، خویشاوندان، نزدیکان؛
- ۶ - عدن تشابه محلی فرهنگی و سنتی زوجین؛
- ۷ - داشتن عقاید و دیدگاههای مختلف مذهبی، اجتماعی، سیاسی؛
- ۸ - داشتن مذهب متفاوت؛
- ۹ - سابقه زندگی شهری برای افرادی که همسر روستایی می گزینند.

۳ - مهاجرت:

تغییر محل زندگی به امید رسیدن به شرایط بهتر زندگی و امکانات بیشتر زیستی را مهاجرت می گویند از منظر جامعه شناسی این تعریف جامع و کامل است از دیدگاهی تخصصی پدیده مهاجرت یعنی گسست از گروه یا جامعه مألوف یا مادری و پیوستن به گروه یا جامعه ای نوین است. از آنجا که بی گروهی با مقتضیات اجتماعی انسان نمی سازد بنابراین فردی که از جامعه خود جدا شده ناچار است به عضویت جامعه دیگری درآمده فرهنگ آن را بپذیرد و این مستلزم دو حرکت است اول ترد فرهنگ پیشین یا به اصطلاح فرهنگ مادری و آداب و رسومی که عمری با آن زیسته است. دوم: کسب فرهنگ جدید یا به اصطلاح فرهنگ میزبان این دو فعالیت همه ابعاد زندگی اجتماعی شخص را دربر می گیرد پوشیدن لباس، تحصیل، دید و بازدید، حتی مکالمه روزمره، شخص نوآمده مجبور است خود را با فرهنگ میزبان هم نوا کند و با آن به نوعی یگانگی و توافق برسد. بعضاً علی رغم این که نوآمده مهاجر با هنجاری اجتماعی سازگاری یافته باز عمیقاً با فرهنگ میزبان یگانگی پیدا نمی کند به همین لحاظ عموماً در بیشتر اوقات مهاجر تنها هنجارهای سطحی جامعه را تقلید کرده و باز دچار تضاد روحی می گردد.

هر چند مهاجرت همواره برای دست یابی به زندگی و شرایط متفاوت متر و صد البته انجام می شود اما در اغلب موارد و امور بر وفق مراد مهاجر پیش نمی رود در واقع به محض آنکه او شهر یا روستای خود را برای رفتن به شهری بزرگتر ترک می کند باید خود را آماده رو به رو شدن با مشکلات و مصایبی کند که بعضاً ویژه خود اوست. بی کاری، بی پولی، مهم ترین مشکلی است که در زندگی بعد از مهاجرت خود را نشان می دهد و از این جاست که تمام مصایب آغاز می شوند نگاهی به انبوه چهره های روستایی در لباس های شهری در انبوه بیکاران معابر، کوپن فروش ها، گل فروش ها، سیگار فروش ها، بیان گر این نکته اند که نوآمده گان جایگاه خویش را نیافته اند نجوای بعضی از آنها با لهجه غلیظ بومی شان این حقیقت تلخ را نشان می دهد که عارضه بیکاری و بی پوچی مقاومت و صداقت روستایی آنها را شکسته و شکم گرسنه بچه ها، راهی با سرانجام تباهی در پیش پایشان نهاده است.

دور ماندن از کانون خانواده و فشارهای روانی و ناراحتی های عاطفی بعضاً به بروز واکنش های منفی توسعه مهاجر منجر می شود که اعتیاد و آثار منجر به آن در خانواده، اولین پدیده

زندگی جدید است قاچاق مواد مخدر، اعتیاد، فحشاء، سرقت و جنایت، محصول جوامع بشری است و در مقام جوامع کم و بیش می توان یک یا چند فقره از آنها را ملاحظه کرد. آنچه نگران کننده است رشد این پدیده های شوم در جوامع خاص مهاجران است چرا که آنان همیشه خود را عقب مانده تر از مردم جامعه ای می دانند که به آن مهاجرت کرده اند و در این گونه مواقع فاصله میان چیزی که هست و آنچه که باید باشد نقطه مصیبت بار زندگی مهاجران را می آفریند. اگر مهاجران نسل اول را در تعارض های فرهنگی مقاوم تر بدانیم نسل دوم مهاجرین آسیب پذیرترین اقشار جامعه اند نوجوان روستایی و شهری که اینکه به کلان شهر آمده برای عقب نماندن از قافله هسمالان و اثبات این که ترسو و دهاتی نیست حاضر است به هر کاری دست بزند. از سیگار کشیدن، استعمال مواد مخدر، پوشیدن لباس های آن خیلی، و آرایش های غلیظ گرفته تا شرکت در مهمانی های کزایی و معاشرت های منفی اقداماتی هستند که عاملین فرهنگ جدید به میهمان هدایت می کند. در بین مهاجرین داخلی و حاشیه نشین ها طمع پارو کردن پول باعث بروز عواقب سیاهی می شود. جوانی که در خانه خود حاضر نیست رختخوابش را جمع کند در غربت به هر خفت و ننگی بنام کارتن می دهد. ایجاد اشتغال، افزایش سطح رفاه و بهداشت و آموزش در شهرهای کوچک، اولین حرکت میان مدت و دراز مدت برای جلوگیری از مهاجرت است. مهاجرت را از آن جهت آسیب اجتماعی قلمداد می کنیم که موجب آثار و عواقب جبران ناپذیری در جامعه می گردد با مقابله با مهاجرت و ممانعت از عوارض ناخوشایند آن می توان از آسیب دیده گان کاستر و در جهت اصلاح مشکلات گام برداشت.

۴ - لمپنیسم (اوباش گری جوان):

یکی از معضلات و مشکلات اجتماعی که در حال حاضر در جامعه ما ظهور کرده و موجبات نگرانی و تشویش مسئولین و خانواده ها گشته پایین آمدن سن ارتکاب به تخلفات و جرائم اجتماعی است. رشد سریع بعضی از مفاسد و مشکلات اجتماعی دیگر جای انکار نداشته نیاز به عزم ملی و همت عمومی دارد. پایین آمدن سن اعتیاد به ۱۵ - ۱۶ سال در بین جوانان و ارتکاب به مسائل منکرانه در بین دختران سن ۱۵ - ۱۷ سال و ارتکاب به او با پیشگیری و قداره بندی - چاقوکشی به ۲۰ - ۲۵ سال رسیده است ۶۳ درصد مجرمین محکوم شده در مراجع قضایی ضمن جوان بودن فاقد سابقه قبلی محکومیت و سوء پیشینه بوده اند. عدم توجه کافی و لازم به زیر ساختهای اجتماعی و فرهنگی جامعه به دلیل هیاهوی سیاست بازان کاذب و غوغا سالاری و سیاسی کاری و پنهان کاری غیر ضروری باعث شده است تا توجهات از این مصیبت اجتماعی منحرف گردند. و انحطاط اخلاقی و اجتماعی در جامعه ما به خصوص در بین جوانان و نوجوانان رشد فزاینده و سریعی دارد. رسالت خطیر آموزش و پرورش و نهادهای تربیتی به موازات وظایف حساس رسانه های گروهی در پیش گیری از این معضل اجتماعی که نسل آینده و سرمایه ملی واقعی را نشانه رفته غیر قابل انکار هستند. بی توجهی به ارزشها و آداب و رسوم توسعه والدین اساس خطرناکی در روند شکل گیری تربیت کودکان است. مشورت با بچه ها به خصوص در سنین بلوغ آنها را مسئول و نقش پذیر نموده و واگذاری مسئولیت های مدیریت خانه ولو ناچیز به آنها شخصیت آنها را با روش مسئولیت پذیری و ایفای وظیفه شکل می دهد.

۵ - ترک تحصیل (درس گریزی):

یکی از دلایل مهم ناکارآمدی هر سیستم آموزشی عدم توجه به ابعاد پرورشی خصوصاً برای

نسل جوان و نوجوان کشور می باشد که در کشور ما نیز تا حدودی این قضیه مصداق عینی دارد و توجه صرف به دروس خشک و بی روح اجبار دانش آموزان به حفظ محفوظاتی که در زندگی روزمره هیچ گونه فایده ای برای آنان ندارند انعطاف پذیری نظام آموزشی به ویژه در دوره راهنمایی، انباشته کردن مطالب ثقیل علمی (تاریخ - جغرافیای) در کتب درسی، اختلاف سطح مدارس دولتی و غیر انتفاعی مراکز استان شهرستان ها، روستاها از نظر تحصیلی، عدم توزیع عادلانه آموزگار در سطح کشور و صدها دلیل منطقی دیگر همه بیان گر ناکارآمدی سیستم آموزش و پرورش ها می باشند. بارزترین علت عدم جذابیت نظام آموزشی ما توزیع نامتعادل امکانات آموزشی برای همه جوانان است. فشار غیر معقول بعضی از والدین برای معدل ۲۰ و نمرات ممتاز ناشی از چشم و هم چشمی که اساسی ترین دلیل فرار بچه ها از درس و مدرسه است تا بدان جا مؤثر گشته که هر سال بعد از امتحانات فردا و دانش آموزانی را که به حد نصاب محسوب والدین نرسیده اند را به عکس العمل های تأسفانگ _____ می دارد.

در مورد مردودی ها به چند مورد می توان اشاره کرد :

- ۱ - عدم علاقه به ادامه تحصیل و مردودی تعمدی برای ترک تحصیل؛
 - ۲ - تبلیغاتی که در مورد بی کاری درس خوانده ها و وضع مالی خوب بی سوادها می شود؛
 - ۳ - رفاه بیش از حد و عدم کنترل درس بچه ها و یا کنترل بیش از اندازه ۵ ضعیف بودن بنیه درسی و بالا بودن سطح سوالات امتحانی؛
- مقایسه دو جوان آن هم با برتری دادن یکی بر دیگری نه تنها آثار تشویقی ندارند بلکه نتایج مخرب آنها موجب بروز آثار شومی در بچه ها می گردد توان ها و استعدادها جوانهای ما و فرزندانمان شباهتی به هم ندارند ما حق نداریم با توجه به جمیع نقاط فقط ضعفها را بزرگ نمایی کرده و به حربه سرکوب و شماتت نماییم. امروز اغلب والدین با فرزندان خویش به ویژه در سنین بلوغ دچار مشکل بوده و نمی دانند چگونه با آنها باید رفتار کنند.

نتیجه گیری :

سخن از آسیب شناسی خانواده سخن از عواملی است که بهداشت روانی خانواده را تهدید می کند. در بیان اهمیت آسیب شناسی خانواده باید متذکر شد که ریشه اکثر ناهنجاری های رفتاری، عاطفی، اجتماعی، اخلاقی، فرهنگی و تربیتی افراد يك جامعه از عدم توجه و تمرکز به آسیب های فرا روی خانواده ها نشأت می گیرد. با توجه به مباحث فوق می توان نتیجه گرفت که آسیب های اجتماعی همچون، عدم شناخت و آگاهی به اصول زندگی مشترك، سست شدن باورهای مذهبی، عدم صداقت و فریبکاری، عدم توجه به نیازهای اصلی و اساسی خانواده، ابهام و افراط در انتظارات، بحران اقتصادی و مالی در خانواده، بیکاری، آسیبهای فرهنگی همچون: - موانع فرهنگی و طبقاتی - الگوهای فرهنگی غلط - فقر فرهنگی - خود کم بینی فرهنگی و دوری از غناي فرهنگ اصیل و نیز آسیبهای تربیتی مانند: عدم توجه به مسائل اعتقادی و دینی، انحرافات اخلاقی، عدم آگاهی و بینش صحیح در والدین، اعتیاد، ترویج عادات نامطلوب در فرزندان، عدم روابط صحیح و نامتعادل با فرزندان - همیشه در پشت درب منازل خانواده ها کمین کرده است و هیچ خانواده ای از این مسائل و آسیب ها مصون نخواهد بود پس بر اساس مطالب عنوان شده و تحقیقات قبلی بعمل آمده توسط جامعه شناسان، این نتیجه حاصل می شود که آسیب های اجتماعی، فرهنگی و تربیتی فرا روی خانواده ها با توجه به پیشرفت های موجود در ارتباطات، فناوری و ... سالانه سیر افزایشی و صعودی داشته و این امر محیط خانواده ها را به شدت با چالش و تهدید روبرو می کند به همین دلیل نهادهای اجتماعی و دولت باید با ارائه برنامه های مدون، اقدام اساسی و جدی برای پیشگیری و کنترل این آسیبها انجام دهد.

منابع و مأخذ

آشنا، حسام‌الدین. (1380) اینترنت و امنیت فرهنگی - سیاسی (مجموعه مقالات) کمیسیون ملی یونسکو.

احمدی، مه‌ناز (1380) رسانه‌ها تغییر دهنده تصورات: روزنامه ایران.

اعزازی، شهلا (1378) خانواده و تلویزیون: مرندیز.

پورحسین، رضا (1380) سایت تبیان www.tebyan.net.

پارسا، خانم ن (مترجم). قدرت والدین.

توسلی، غلام عباس (1383) پروژه اصلاحات بستر فرهنگی - روانی نامناسب و نقش آن در رشد آسیب‌ها و مشکلات اجتماعی، مجموعه مقالات مسایل اجتماعی ایران: آگه.

جهانگرد، یدالله. نحوه رفتار والدین با فرزندان

جلالی، علی اکبر (1382) آسیب‌شناسی فناوری اطلاعات در خانواده: پژوهشکده خانواده.

رفیع‌پور، فرامرز (1378) وسایل ارتباط جمعی و تغییر ارزش‌ها: کتاب فردا.

رهنمائی، سید احمد. آسیب‌شناسی فرهنگی- فصلنامه معرفت شماره 30.

رئیس دانا، مجید (مترجم)- والدین مؤثر فرزند مسئول.

شعبانی، احمد (1382) جامعه اطلاعات ایران و چالش‌های روبروی آن، فصلنامه اطلاع‌رسانی، دوره، اسفندماه، شماره اول و دوم.

صدیق‌سروستانی، رحمت‌الله. آسیب‌شناسی اجتماعی (جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی)

فرجاد، محمد حسین. آسیب‌شناسی کجروی اجتماعی

فورسلوند، تیتی (1380) قوانین و اقدامات مربوط به رسانه‌های دیداری و محافظت از کودکان، ترجمه مهدی شفقتی. تهران: مرکز تحقیقات صدا و سیما.

کریمی، یوسف (1379) روان‌شناسی اجتماعی. تهران: نشر ارسباران.

کودکان و خشونت در رسانه‌های جمعی (یونسکو) (1380) ترجمه مهدی شفقتی مرکز تحقیقات صدا و سیما.

نشریه نگاه- حوزم - (1383). آسیب‌های فرهنگی در فرایند سیطره رسانه‌ها.
www.rie.ir

نوابی نژاد، دکتر شکوه. سه گفتار درباره راهنمایی و تربیت فرزندان.